

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

1. Бедността и социалното изключване продължават да бъдат основна пречка за постигане на целите за приобщаващ растеж на ЕС 2020.

На европейско ниво, както и в повечето от държавите членки, пропастта между реалността и заложените цели на стратегия „Европа 2020“, касаещи заетостта, бедността и социалното изключване, се увеличава. Броят на живеещите в бедност през 2011 г. е нараснал в повечето от страните членки и изглежда, че тази тенденция се запазва и през 2012 г. и 2013 г. Въпреки че се отделя все по-голямо внимание на бедността и социалното изключване в ГОР и Специфичните препоръки на ЕК към държавите членки, продължава да се акцентира основно върху икономическия растеж, основан на фискалната консолидация и подкрепа на конкурентоспособността.

2. Икономическата криза и мерките, прилагани за справяне с нея, всъщност увеличават и без това големите разлики между политиките за социална закрила и социална защита в ЕС; последствията от горепосочените мерки са видими, особено в програмните страни.

В страните, по-слабо засегнати от икономическите промени и с по-стабилни социални системи се правят реформи за модернизирание и устойчивост на публичните финанси, докато в по-уязвимите държави, получаващи финансова помощ от ЕС, се предприемат драстични съкращения, водещи до промяна на основата на социалните им системи. По този начин все по-вече се увеличава разликата в начина и вида на социална защита между първите и вторите. Съответните нива на социална защита са все по-различни и това води до увеличаване на разликите между Централна и Северна Европа и южните и периферни региони на континента.

3. Продължаващата икономическа криза води до драстично увеличаване на неравенството и социалното изключване вътре и между държавите членки.

Тази тенденция може да доведе до нарушаване на процеса на социалното сближаване не само между отделните държави, но също така в рамките на една държава. Подобна тенденция е много тревожна, особено като се има предвид, че през предишните десетилетия социалното сближаване беше един от основните принципи, ръководещи процеса на интеграция в ЕС. Овластяването на тази ситуация изисква дългосрочни мерки, тъй като настоящите процеси разрушават основата за развитие и изграждане на Европа, основаваща се на равни възможности и социална справедливост.

4. Прилаганите реформи оказват отрицателно въздействие върху достъпа до социални услуги и защита, особено за най-уязвимите.

В страните с по-високи нива на социална защита се увеличават ограниченията за достъп до социалните помощи на хората в нужда (увеличаване броя на условията, по-ниски доходи, и т.н.); в страните с по-ниско ниво на социална защита (обикновено юг / периферия) нивата на социално изключване са много високи и системите за социална защита, включително обезщетенията, не са достатъчно, за да покриват нуждите на всички. Впоследствие все по-вече хора се намират не само извън икономическа система, но и извън обществените услуги.

5. Наблюдава се влошаване на условията на трудовия пазар, съкращаване на работни места и увеличаване ръста на безработица.

В много страни нивата на незааетост и увеличаването на безработицата се превръща в структурна безработица; делът на дългосрочно безработните (повече от 12 месеца), както и безработицата сред младежите (от 15 до 24 години) непрекъснато се увеличават, достигайки неприемливи нива, а броят на младите хора, които не са включени нито в образователната система, нито работят - драстично нараства. Това би могло да застраши бъдещото наемане на работа на млади работници, което, от своя страна, може да забави възстановяването на пазара на труда, най-вече в уязвимите държави членки.

6. Бедността при трудова заетост и временната заетост се увеличава.

Увеличаването на бедността при трудова заетост е важен фактор за увеличаване на неравенството в доходите. Причина е не само високото ниво на безработица, но също така нарастващият брой на временна заетост или трудови договори на непълно работно време, както и ниските заплати и липсата или ограниченото социално осигуряване и обезщетения (възможностите за гъвкавост често причиняват несигурност в заетостта). Това засяга в много голяма степен младите хора, които след период на безработица са изправени пред риска да се превърнат в работещи бедни.

7. Последните данни показват по-високи нива и по-голяма бедност и социално изключване сред децата и младежите.

Децата, дългосрочно безработните, младежите и хората с ниско образователно ниво са особено засегнати от кризата. През 2011 г. 37,9% от населението в ЕС-28 не е могло да си позволи неочаквани финансови разходи. Прогнозите са, че детската бедност в много страни ще нарасне през идните година и това ще засегне всяка област от развитието на детето и ще причини тежки дългосрочни последици. Бедността сред децата и впоследствие предаването на бедността на младите хора се превръща във важен проблем, който не се отчита като приоритет както на европейско, така и на национално ниво.

8. Премахването и/или замразяването на някои основни социални услуги води до различни форми на социално изключване.

За много семейства значително са се влошили условията на живот. Ограничителните мерки водят до намаляване на броя и качеството на публичните услуги, които са от ключово значение за хората, живеещи в риск от бедност или социално изключване; увеличаването на таксите в някои основни услуги (здравеопазване, достъп до правосъдие, жилища) са с дългосрочни вредни ефекти върху човешкото достойнство и съответно върху възможностите на хората за пълноценно включване в помощ на обществото.

9. По-голямата част от имигрантите са изправени пред риск от бедност и социално изключване.

Правителствата и ЕС полагат усилия за рационализиране и контролиране на миграционните потоци. Някои от предприетите мерки генерират рестриктивни имиграционни политики, които водят до драстично намаляване на достъпа до заетост и социална защита на голяма част от имигрантите; ръстът на незаконна имиграция, най-вероятно ще доведе до повишаване на нивото на трудова експлоатация.

10. Въпреки нарастващото присъствие на ромския въпрос в дневния ред на ЕС, реалният напредък за подобряване на условията на живот на ромското население и възможностите им остават ограничени.

Много национални стратегии за ромско включване изискват подобрене по отношение на определянето на специфичните цели, описването на конкретни мерки и заделянето на достатъчно икономически ресурси. В момента те нямат реално или положително въздействие върху националните политики за ромите или за условията на живот на ромското население. Някои страни продължават да експулсират граждани на ЕС от ромски произход, без да им дават правото на достойно настаняване и без възможност за образование и трудова заетост, поради временните ограничения.

11. Нивото на усвояване на средствата от Европейските фондове е много ниско в голяма част от страните членки и достъпът на неправителствените организации до тези средства продължава да е ограничен.

Страните с по-високи нива на безработица и социално изключване са сред тези с най-ниска усвояемост на средствата от Европейските фондове. „Каритас Европа“ е сериозно загрижена за този проблем. Някои от страните членки увеличават средствата за насърчаване на социалното включване, подобряване на планирането и преразпределянето на фондове, като се вземат предвид новите социални нужди; за съжаление, това не е случаят в много други страни. Достъпът на НПО до ЕСФ продължава да бъде ограничен.

12. Годишният обзор на растежа за 2013 г. продължава да се фокусира върху мерки за стимулиране на икономическия растеж, без да се обръща достатъчно внимание на насърчаването на различни мерки за преодоляване на бедността и социалното изключване

Въпреки че за първи път в ГОР 2013 г. държавите членки са призовани за (I) предотвратяване на детската бедност, (II) преразглеждане на данъчните схеми, които увеличават дълговете на домакинствата, и (III) осигуряване на качествени и достъпни грижи за децата, много ограничено се разглеждат мерките, насочени към намаляване на бедността, въпреки че бедността продължава да се увеличава в повечето от държавите членки.

13. Много малко от специфичните препоръки на ЕК 2013 касаят проблеми, свързани с бедността и социалното изключване, а дори напротив някои от тях могат да доведат до увеличаване на бедността и социалното изключване.

Въпреки че някои от препоръките в CSRs, биха могли да допринесат за намаляване на нивата на бедност и социално изключване, подобни препоръки са недостатъчни или не са достатъчно конкретни, а има и такива които директно биха довели до увеличаване бедността (например част от тези, свързани с бюджетните съкращения и по-ниски публични инвестиции). Някои CSRs могат да имат положителни или отрицателни ефекти в зависимост от това как се тълкуват и прилагат.

14. Липсват или са много ограничени консултациите, които правителствата провеждат при подготовка на техните НПР.

Липсата на консултации показва голяма разлика между гражданските общности и политиките и допринася за възприемането на проекти и процеси в ЕС като недемократични. Като следствие от такова възприятие, Европейският съюз е възприеман като една организация, далечна от реалностите на обикновените хора.

Основни препоръки

„Европа 2020“ е стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, но социалното включване, като един от основните стълбове, изглежда е забравено. **Процесът на изпълнение на стратегията, наричан Европейски семестър, се фокусира главно върху макроикономическото развитие, а бедността и нейните последици не са включени в рамките на наблюдаваните макроикономически компоненти.** *Това поставя въпросите: Какво е бедността, ако тя не е макроикономически компонент?; Колко показателно е макроикономическото изследване, невключващо бедността като компонент?* **Предлаганите политики трябва да се съсредоточат не само върху увеличаването на нивата на заетост в Европа, но също така върху редуцирането на бедността и социалното изключване.** Тези две цели на „Европа 2020“ трябва да се постигат едновременно, а не да се постига едната за сметка на другата.

В доклада в сянка на „Каритас Европа“ за 2011 година подчертахме факта, че НПР са фокусирани главно върху икономиката, фискални корекции и структурни реформи и има тенденция да се пренебрегват социалните въпроси. През 2012 г., в 22-то издание на доклада

потвърдихме, че тази тенденция се запази през целия процес на „Европа 2020“ (Европейски семестър) и затова отправихме препоръки за процеса на изпълнение на стратегията.

Препоръките по-долу касаят различните елементи в процеса на Европейския семестър и са насочени към институциите на ЕС и правителствата, които играят ключови роли в изпълнението на стратегия „Европа 2020“.

„Европа 2020“ - процес на изпълнение и механизми за финансова стабилност

„Каритас Европа“ продължава да вярва, че Европейският семестър има капацитет да направи Европейската стратегия „2020“ по-отговорна към социалните проблеми. Затова, вземайки под внимание увеличаването на бедността в Европа, „Каритас Европа“ препоръчва:

1. Борбата с бедността и социалното изключване трябва да бъде по-видима в целия процес на изпълнение на стратегия „Европа 2020“

ГОР (Годишен обзор на растежа) трябва да се фокусира върху бедността и социалното изключване в същата степен, както върху икономическите реформи. В допълнение:

- ⇒ Трябва ясно да се посочи, че приоритетите на ЕС за 2014 г. следва да включват мерки, насочени към нарастващата бедност сред следните групи: **семейства и деца, мигранти, младежи, роми и работещи хора**; освен това, трябва да насърчават политики за справяне с причините за бедността, включително **несигурната заетост, намаляване на обезщетенията, замразяване на достъпа до социални услуги**.
- ⇒ Насоките за подготовка на НПР2014 да съдържат покана към всички държави членки да представят информация какви мерки прилагат или планират в своите национални политики за справяне с всички, поставени по-горе въпроси.

Специфичните препоръки на ЕК за всички държави членки трябва да съдържат препоръки, касаещи бедността и социалното изключване (особено тези, които изпитват нарастваща бедност или бедност над средното за ЕС ниво). В допълнение:

- ⇒ Специфични препоръки за отделните държави, свързани с активизиране на пазара на труда трябва да мотивират държавите членки за прилагане на дейности и политики, водещи до **създаване на достойни условия на труд**. Реформите на пазара на труда, насърчавани чрез специфичните препоръки трябва да бъдат оценявани по отношение на риска от предоставяне на нископлатени или несигурни работни места
- ⇒ В процеса на изготвяне на специфичните препоръки (особено тези, които призовават за фискална консолидация) трябва да се взема под внимание **социалното въздействие на всяка отделна препоръка**.

НПР трябва да бъдат по-всеобхватни в областта на социалната закрила и социалното включване, с по-ясен фокус върху целите, свързани с намаляването

на бедността. Те трябва детайлно да представят начина, по който националните политики отразяват приоритетите на ГОР, свързани с намаляването на бедността.

2. Програмните страни трябва да имат възможност/възможности за напредък по отношение постигането на социалните цели на стратегия „Европа 2020“

Имайки предвид факта, че финансовата помощ предполага фискални и финансови съкращения, причинявайки намаляване на основни услуги и води до увеличаване на бедността и социалното изключване, „Каритас Европа“ препоръчва:

- Всяко условие за финансовата помощ, водещо до нарушаване или **отслабване на целостта на съществуващите системи от услуги, трябва да се избягва**, тъй като този подход е в разрез с основните социални права и води до увеличаване на бедността и неравенството.
- Всеобщият **достъп до минималния пакет от услуги, както и до минималния доход следва да бъдат гарантирани** в тези страни, ако е необходимо, с подкрепата на отпусканата помощ
- Европейската финансова помощ следва да **подкрепя мерки, насочени към социални инвестиции**, включително тези, насочени към инвестирането в децата и младежите.
- Страните, получаващи финансова подкрепа („програмни държави“) следва да **получават специфични препоръки подобно на останалите държави**. Специфичните препоръки за тези страни не трябва да се ограничават до призив за изпълнение на Меморандума за разбирателство, подписан от тях.

Въпроси, които трябва да бъдат решени спешно, за да се обърне тенденцията на увеличаваща се бедност:

Данните на Евростат и информацията, събрана от организациите на „Каритас“, работещи директно с хората в нужда, показват, че деца и бедни семейства, младежи, роми и мигранти продължават да бъдат особено засегнати от бедността и социалното изключване. Тяхното положение се е влошило през последните години в резултат на съкращения в публичните разходи за основни социални услуги и помощи и като резултат от нарастващата безработица и увеличаване на разходите за живот. Освен това, наличието на работа става все по-недостатъчно за предотвратяване на бедността. Затова държавите членки следва да прилагат политики за справяне с гореспоменатите предизвикателства и ЕС трябва да дава предимство на подобни политики в различните процеси и програми.

3. Детската бедност и бедността на семейството трябва да бъдат приоритет в процеса на изпълнение на стратегия „Европа 2020“ и трябва да бъдат ясно отразени в програмите на ЕСФ.

Имайки предвид **продължаващото нарастване на бедността сред децата и с оглед на тежките последици от бедността сред децата за европейското общество в дългосрочен план, „Каритас Европа“ препоръчва:**

- Детската бедност трябва да бъде адресирана чрез специфични CSRs (особено в тези страни с най-високи нива на бедност или в страните, в които децата са особено засегнати от бедност в сравнение с другите социални групи).
- Страните членки трябва да включват в НПП мерки за борба с детската бедност и да отделят по-голямо внимание върху мерките, касаещи грижите за деца.
- Оперативните програми на ЕСФ трябва да предлагат начини, по които държавите членки да инвестират в борбата срещу детската бедност.
- Препоръката относно инвестирането в децата трябва да бъде приложена и интегрирана в националните политики.

4. За справяне с младежката бедност са необходими комплексни и целенасочени мерки.

Имайки предвид нарастването на бедността сред младежите, „Каритас Европа” препоръчва:

- И в двата документа - ГОР и CSRs, трябва да се апелира към държавите членки да приложат мерки, насочени към гарантиране на качествена и достойна работа за младите хора.
- НПП трябва да показват съответните мерки, предприети за предотвратяване на бедността сред младежите, включително тези, свързани със **социалната защита на безработните младежи**, когато същите участват в мерки за активизиране на трудовия пазар; НПП трябва също да включва конкретните мерки, въведени с цел да се **противодейства на несигурна и незащитена заетост** сред младите хора.
- При прилагането на инициативата „Възможност за младежта”, държавите членки следва да направят предварителна оценка на предвидените мерки, като например стажовете - по отношение на потенциала им за създаване на работни места, предпазващи изпадането в бедност. При изпълнението на проекти по линия на ЕСФ, трябва да се избягва всеки риск от създаване на несигурни работни места.

5. Необходимо е прилагане на ефективни политики, касаещи мигрантите.

Имайки предвид продължителното излагане на мигрантите на риск от бедност и социално изключване, както и увеличаването на ксенофобските нагласи, наблюдавано в цяла Европа, „Каритас Европа” препоръчва:

Интеграцията на мигрантите следва да бъде включена в политики, за да се постигне интегриран подход за посрещане на нуждите на мигрантите. Мерките трябва да включват:

- Улесняване на достъпа на мигрантите до системата на здравни грижи, жилищно настаняване и социални услуги, както и въвеждане на програми за новодошлите.
- Предприемане на образователни програми и програми за активизиране на пазара на труда, както и улесняване на признаването на официални квалификации на базата на придобити компетенции. ЕС трябва да следи отблизо прилагането на законодателството за борба с дискриминацията.

- Държавите членки трябва да гарантират основните права на мигрантите, в случаите нерегламентирани от закона, като например медицински грижи, образование и консултиране.

6. Да се прилагат ефективни мерки за интегриране на ромите в държавите членки.

Имайки предвид, че голяма част от ромите в рамките на ЕС продължават да живеят в крайна бедност и социално изключване, „Каритас Европа” препоръчва:

- Съветът на Европа трябва да одобри документа “Препоръка на Съвета относно ефективни мерки за интегриране на ромите в държавите членки”.
- ЕК трябва да следи за неговото ефективно прилагане, включително - по-добро използване на инструментите на ЕС (директиви на ЕС, политики и фондове), както и на ефективното прилагане на националните стратегии за интегриране на ромите.
- Комисията трябва да следи за включването на целенасочени мерки в областта на заетостта, образованието, здравеопазването и жилищното настаняване, включени в оперативните програми, финансирани от ЕС 2014-2020.

7. Прилаганите политики трябва да избягват създаването на условия, които водят до бедност при трудова заетост и сегментацията на пазара на труда.

Имайки предвид увеличаването на сегментацията на пазара на труда и бедност при трудова заетост, „Каритас Европа” препоръчва:

- Противодействието срещу несигурната заетост следва да бъде **ключов елемент в националните и европейски политики** за заетост.
- В този контекст, когато представя своите приоритети за възстановяване на добре платената работа и подобряване нивата на заетост, Европейската комисия трябва да подчертава значението на създаването на достойни работни места за предотвратяването на бедността.
- Впоследствие и специфичните препоръки трябва да насочват държавите членки да обърнат внимание (когато е възможно) на въпросите за минималните заплати, намалена сигурност на работното място, увеличаване на временни и на непълно работно време работни места и опитите да се заменят мерките за създаване на работни места с мерки за активизиране на труда, като стажове например. Рискът от създаване на несигурни работни места трябва да се избягва в проекти по линия на ЕСФ, насочени към създаване на работни места.

Социални инвестиции и Европейски фондове

8. Необходими са спешни инициативи за социални инвестиции, противодействащи на негативното въздействие на фискалните корекции.

Имайки предвид нарастването на неравенство и на негативните ефекти от строгите фискални ограничения, особено в страните, получаващи финансова помощ от ЕС, „Каритас Европа“ препоръчва:

- Реализиране на социални инвестиционни инициативи в държавите членки с цел балансиране на резултатите от финансовите корекции.
- Инициативите, подкрепяни от европейските фондове и Европейската инвестиционна банка, както и насърчаваните в рамките на различни процеси в ЕС, следва да са насочени към защита на съществуващите социални елементи на благоденстващата държава и укрепване на стълбовете на европейския социален модел.
- Създаването на нови работни места трябва да бъде приоритет между предвидените мерки, както и инициативите, подпомагащи социалните предприятия и социалните услуги от общ интерес и тези, които засилват ролята на организациите с нестопанска цел в създаването на различни форми на заетост за хора в риск от бедност и социално изключване.

9. Европейската комисия следва да предприеме необходимите мерки, за да гарантира, че пакет „Социални инвестиции“ се осъществява на национално ниво.

Имайки предвид значимостта на пакет „Социални инвестиции“, от решаващо значение е да се гарантира правилното му прилагане на национално ниво, затова „Каритас Европа“ препоръчва на Комисията да предприеме необходимите мерки, за да се гарантира осъществяването му чрез:

- Включване на специфичните приоритети на пакет „Социални инвестиции“ (ПСИ) в рамките на годишния обзор на растежа. Реформите, насърчавани чрез специфичните препоръки на ЕК следва да включват конкретни препоръки, насочени към прилагането на специфичните мерки на ПСИ.
- Напредъкът по изпълнението ПСИ трябва да се докладва чрез националните програми за реформа.
- Изпълнението на ПСИ трябва да бъде подкрепено от структурните фондове на ЕС, по-специално от ЕСФ.

10. По-голяма част от европейските фондове трябва да са достъпни за програми, насочени към намаляване на бедността и социалното включване.

Имайки предвид ниското ниво на усвояване на Европейските структурни фондове и трудния достъп на неправителствените организации до тези фондове, „Каритас Европа“ препоръчва:

- За да се избегне отменяне на договореностите през текущия програмен период, неизразходваните средства да бъдат пренасочени към програми, подпомагащи заетостта и социално включване, особено за най-уязвимите групи.
- Предвид направените съкращения на социални услуги и помощи за най-уязвими, трябва да се осигури възможно най-висок дял от ЕСФ, както и от

отделните програми за осъществяване на политики за сближаване и подкрепа намаляването на бедността

- Европейската комисия следва да гарантира съгласуван подход при решаването на въпроси, свързани с намаляване на бедността и социалното включване по време на договарянето на Оперативните програми за периода 2014-2020 г. Борбата с причините и факторите, водещи до бедност сред децата в семейства, сред младежите и работещото население, както и сред ромите и мигрантите следва да има най-висок приоритет в програмите.
- Използването на средствата от ЕФ за прилагане на специфичните препоръки за намаляване на бедността и социалното включване, както и съответните приоритети на ПСИ трябва да се контролира адекватно както чрез предвидения мониторинг, така и чрез Европейския семестър.
- Страните членки трябва да намерят начин за опростяване на процеса на усвояване на средствата от ЕФ, по-специално чрез опростени операции и други форми, предвидени в проектните разпоредби.
- Неправителствените организации следва да бъдат признати като надеждни партньори в процеса на планиране и изпълнение на оперативните програми и в усвояването на ЕФ, насочени към подпомагане на уязвимите групи.

11. Да се подобри процесът на диалог с гражданското общество

Имайки предвид намаляването на доверието на гражданите към ЕС и ограничените консултации, провеждани от държавите членки при изготвянето на национални програми за реформи, „Каритас Европа“ препоръчва:

- Подобряване на методите за участие и осигуряване на достатъчно време на заинтересованите страни да участват в консултациите в процеса на Европейския семестър.
- Създаване на постоянни структури за провеждане на консултации и участие, включване на всички заинтересовани страни в мултиинституционални работни структури, с цел развитие на диалог, включващ не само споделяне на информация, но и пълноправно участие в развитието и осъществяването на политиките.
- Улесняване на постоянен диалог между Комисията, държавите членки и НПО, при подготовката и приемането на НПР и ГОР.